

IDENTIFICAREA OPORTUNITĂȚILOR DE DEZVOLTARE REGIONALĂ DINTRE CELE DOUĂ MALURI ALE NISTRULUI

Autor: Andrei Iovu

Cercetător în cadrul Institutului de Politici Publice

Acronime

ADR	Agenția de Dezvoltare Regională
APL	Administrația Publică Locală
CNCDR	Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale
CRD	Consiliul Regional pentru Dezvoltare
DUP	Documentul Unic de Program
FNDR	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
GIZ	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
HG	Hotărâre de Guvern
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
NUTS	Nomenclatorul Unităților Teritoriale pentru Statistică
MDRC	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor
ONG	Organizații Non-guvernamentale
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
PESTLE	Instrument de analiză a componentelor politice, economice, sociologice, tehnologice, legale și de mediu
POR	Planul Operațional Regional
RDC	Regiunea de Dezvoltare Centru
RDCH	Regiunea de Dezvoltare Chișinău
RDN	Regiunea de Dezvoltare Nord
RDS	Regiunea de Dezvoltare Sud
RDT	Regiunea de Dezvoltare Transnistria
RDUTAG	Regiunea de Dezvoltare Unitatea Teritorial Administrativă Găgăuzia
RM	Republica Moldova
RMN	Republica Moldovenească Nistreană
SDR	Strategia de Dezvoltare Regională
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională
SUERD	Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării
SWOT	Instrument de analiză a punctelor tari și slabe, a oportunităților și amenințărilor
UE	Uniunea Europeană

SUMAR

Sumar executiv	
I. Metodologia și structura studiului	3
II. Principalele tendințe în procesul de dezvoltare regională pe cele două maluri ale Nistrului	3
III. Analiza generală a cadrului de dezvoltare regională. Principalele provocări în realizarea inițiativelor de dezvoltare regională dintre cele două maluri	4
3.1. Analiza cadrului normativ și legislativ	4
3.2. Analiza cadrului instituțional de dezvoltare regională	6
3.3. Analiza cadrului financiar de dezvoltare regională	7
IV. Recomandări pentru realizarea inițiativelor de dezvoltare regională comună dintre cele două maluri ale Nistrului	8

Sumar executiv

Scopul central al studiului "Identificarea oportunităților de dezvoltare regională dintre cele două maluri ale Nistrului", reprezintă analiza critică a cadrului existent de dezvoltare regională pe ambele maluri ale Nistrului prin elucidarea principalelor limitări și provocări. Constatările centrale ale studiului vizează faptul că determinismul politic influențează negativ relația dintre cele două maluri și reprezintă un impediment pentru valorificarea inițiativelor de dezvoltare regională.

O atenție sporită s-a acordat prezentării de recomandări cu un caracter empiric, aplicarea cărora ar impulsiona cooperarea dintre cele două maluri. Recomandările au fost structurate reieșind din patru componente de analiză și țin de ajustarea cadrului legal, intensificarea contactelor la nivel de experți în domeniul dezvoltării regionale și focusarea pe inițiative specifice, care ar consolida încrederea și ar beneficia comunitățile de pe ambele maluri.

I. Metodologia și structura studiului

Studiul analizează din perspectiva a 4 domenii (cadrul normativ, legislativ, financiar, politic și instituțional) situația din sfera dezvoltării regionale și evidențiază oportunitățile de cooperare dintre cele două maluri ale Nistrului. În calitate de mijloc de analiză strategică a fost utilizat instrumentul SWOT și PESTLE.

Cercetarea s-a desfășurat în perioada martie – august 2013 și a fost realizată prin aplicarea metodelor de cercetare calitative, fiind practică o abordare inter-disciplinară. Instrumentele de bază au constituit:

- interviurile de profunzime;
- analiza documentelor;
- observația.

Pentru realizarea interviurilor au fost selectați un număr de 13 reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale, organizațiilor internaționale și a ONG-urilor din Republica Moldova. Selectarea participanților la interviuri s-a efectuat în baza relevanței față de tematica cercetării.

Principalele avantaje ale metodologiei și instrumentelor aplicate pentru realizarea prezentei cercetări constituie următoarele:

- efectuarea analizei aprofundate și de substanță a cadrului de dezvoltare regională în Republica Moldova;
- elucidarea principalelor provocări în aplicarea cadrului de dezvoltare regională pe malul stîng al Nistrului;
- scoaterea în evidență a principalelor domenii ce necesită implicarea diferitor actori (autorități publice, organizații neguvernamentale, parteneri de dezvoltare, etc.) în vederea sporirii cooperării pe domeniul dezvoltării regionale dintre maluri;
- efectuarea analizei în detaliu pe 4 componente definitorii.

Reieșind din specificul complex al tematicii, precum și din relația dintre cele două maluri, autorul studiului conștientizează faptul că în cadrul interviurilor au participat mai mulți respondenți ce activează pe malul drept, numărul celor de pe malul stîng fiind subreprezentat. În pofida acestui fapt, cercetarea abordează subiectul într-o manieră echidistantă, respectînd principiile cercetării științifice.

II. Principalele tendințe în procesul de dezvoltare regională pe cele două maluri ale Nistrului

Dezvoltarea regională constă în primul rînd în reducerea disparităților economice dintre regiuni. Acest proces se realizează în mare parte prin susținerea dezvoltării economice. Astfel, la baza dezvoltării regionale se află regiunea, care, potrivit Declarației Adunării Regiunilor Europene este determinată în calitate de "entitate publică teritorială corespunzătoare nivelului imediat inferior celui de stat și dotată cu un guvern care dispune de puteri politice proprii."¹ Actualele raioane a Republicii Moldova corespund criteriului politic al acestei definiții, însă nu se încadrează în clasificarea nomenclatorului european NUTS după numărul populației. Totodată, fracționarea teritorială în raioane mici, așa cum este în cazul Republicii Moldova, complică calitatea procesului de planificare și mai ales de implementare a proiectelor de dezvoltare regională.

1 Anca Ghinea, Adrian Moraru, Considerente privind procesul de descentralizare în România. Reforma administrativ-teritorială (București 2002), pag. 5.

Astfel, pentru a putea depăși acestea și alte provocări, s-a decis împărțirea Republicii Moldova în 6 regiuni de dezvoltare: Nord, Centru, Sud, municipiul Chișinău, UTAG și Transnistria. Regiunile de dezvoltare sunt entități teritoriale fără personalitate juridică, neavând un consiliu legislativ sau corp executiv (așa cum este în cazul raioanelor), însă reprezentând cadrul de planificare și desfășurare a politicii de dezvoltare regională. La moment, 3 din cele 6 regiuni de dezvoltare sunt funcționale, ultimele 3 menționate urmează a deveni operaționale gradual.

Politica de dezvoltare regională a pornit de la prevederile constituționale precum că Republica Moldova este un stat suveran, independent, unitar și indivizibil. Acest fapt a determinat elaborarea unei viziuni și politici de dezvoltare regională inclusiv asupra unei părți a teritoriului care de facto există separat și nu se află sub jurisdicția organelor constituționale. Este vorba despre regiunea transnistreană², unde există o realitate paralelă în ceea ce ține de cadrul politic, normativ, instituțional și financiar, care diferă semnificativ de cel din localitățile aflate sub jurisdicția Republicii Moldova. Aici conceptul de "dezvoltare regională" nu este regăsit (cel puțin nu în accepțiunea care ar corespunde criteriilor trasate de legislația Republicii Moldova sau de prevederile UE).

Relația complicată dintre cele două maluri și lipsa unui acord privitor la statutul regiunii transnistrene, îngreunează semnificativ realizarea inițiativelor de dezvoltare regională dintre maluri. Analiza situației de-a lungul celor două decenii de incertitudine, arată că determinismul politic, în loc de cel economic, domină relația dintre cele două maluri. Acest fapt contravine ideii de dezvoltare regională, care în calitate de prioritate ar urma să aibă dezvoltarea economică.

III. Analiza generală a cadrului de dezvoltare regională. Principalele provocări în realizarea inițiativelor de dezvoltare regională dintre cele două maluri

3.1. Analiza cadrului normativ și legislativ

Analiza principalelor acte normative și

² Prin sintagmele "malul stîng" și "regiunea transnistreană" se înțeleg localitățile din partea estică a Republicii Moldova aflate sub jurisdicția autoproclamatei RMN.

legislative, a relevat următoarele prevederi cu referire la realizarea politicii de dezvoltare regională în regiunea transnistreană:

- *Legea nr. 438 din 28.12. 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova* este documentul de bază care trasează și definește regiunile de dezvoltare pe teritoriul Republicii Moldova, modul de cooperare inter-regională, cadrul instituțional, instrumentele specifice politicii pentru dezvoltare regională, mijloacele necesare creării și funcționării regiunilor de dezvoltare.

Legea delimitează 6 regiuni de dezvoltare, acestea fiind Nord, Centru, Sud, UTAG, municipiul Chișinău și Transnistria. În ceea ce ține de raionale de Est a Republicii Moldova, acest document delimitează "Transnistria" ca o regiune de dezvoltare aparte, care include "unitățile administrativ-teritoriale din stînga Nistrului, inclusiv municipiile Tiraspol și Bender".

- *Hotărîrea Guvernului nr. 127 din 08.02.2008 cu privire la măsurile de realizare a Legii nr. 438 din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională*, trasează liniile directoare a dezvoltării regionale în Republica Moldova, prin aprobarea Regulamentului Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale, Regulamentul-cadru al Consiliului Regional pentru Dezvoltare, Regulamentul-cadru al Agenției de Dezvoltare Regională, Regulamentul de formare și utilizare a mijloacelor Fondului Național pentru Dezvoltare Regională.

În ceea ce ține de regiunea transnistreană, HG prevede că în calitate de membri permanenți în componența CNCDR intră președintele Consiliului Regional pentru Dezvoltare Transnistria și reprezentantul sectorului privat delegat din partea Consiliului Regional pentru Dezvoltare Transnistria. În HG se menționează despre crearea unei structuri deliberative la nivelul regiunii de dezvoltare, inclusiv prin crearea Consiliului Regional pentru Dezvoltare Transnistria.

- *Strategia Națională de Dezvoltare*

Regională (aprobată prin HG nr. 158 din 04.03.2010) prezintă documentul de politici care trasează obiectivele și sarcinile pe termen mediu în domeniul dezvoltării regionale. Acest document atrage atenția prin următoarele elemente:

- a) recunoaște și asumă necesitatea implementării politicii de dezvoltare regionale **pe tot teritoriul Republicii Moldova;**
- b) trasează etapele de realizare și consolidare a dezvoltării regionale:
 - 2010 – 2012:** etapa de consolidare a capacităților regiunilor de dezvoltare Nord, Centru și Sud;
 - 2012 – 2019:** etapa de realizare și consolidare a regiunilor de dezvoltare UTA Găgăuzia, municipiul Chișinău și unitățile administrativ-teritoriale din stînga Nistrului (Transnistria).

Totodată, în ceea ce privește regiunea transnistreană, acest document nu trasează expres liniile directoare privind dezvoltarea regională în unitățile administrativ-teritoriale din stînga Nistrului (Transnistria) și nici nu menționează despre eventualele impedimente ale acestui proces.

- *Strategia Națională de Dezvoltare Regională pentru perioada 2013-2015* (aprobată de CNCDR) este documentul care trasează viziunea pentru politica de dezvoltare regională pe termen scurt. Deși implementarea acestui document include parțial etapa de realizare și consolidare a celorlalte 3 regiuni de dezvoltare, inclusiv și Transnistria, documentul oferă o viziune limitată privitor la modalitatea de realizare al acestei politici în stînga Nistrului. Din prevederile Strategiei se observă că există un volum insuficient de informații și statistică regională privitor la regiunea transnistreană (acest lucru se evidențiază în special prin prezentarea limitată a informației cu privire la indicatorii social-economici din unitățile administrativ-teritoriale din stînga Nistrului (Transnistria).

Documentul prezintă într-o măsură limitată viziunea de dezvoltarea regională în stînga

Nistrului, fapt care poate sugera că pentru perioada de referință al acestui document – anii 2013-2015 – situația privind extinderea politicii de dezvoltare regională în Transnistria este ambiguă.

- *Documentul Unic de Program pentru anii 2013-2015*, aprobat prin HG nr. 933 din 18.12.2012, reprezintă o sinteză a planurilor operaționale și include lista proiectelor prioritare de dezvoltare regională pentru finanțare din mijloacele FNDR. În ceea ce ține de raionale de Est a Republicii Moldova, acest document nu prevede proiecte în stînga Nistrului și include doar localitățile cuprinse de activitatea celor 3 ADR-uri funcționale.
- *Analiza Strategiilor de Dezvoltare Regională* pentru fiecare dintre cele 3 regiuni de dezvoltare funcționale: Nord, Centru, Sud, relevă că aceste documente nu prevăd acțiuni comune de dezvoltare regională sau de cooperare cu regiunea transnistreană. Prevederile Strategiilor se limitează la activitățile de dezvoltare regională din regiunea de dezvoltare de referință.

Totodată, în regiunea transnistreană administrația de la Tiraspol au elaborat un cadru aparte în ceea ce ține de dezvoltarea acestei entități. Principalul document de referință este "Strategia de Dezvoltare a Republicii Moldovenești Nistrene. Strategia Transnistria 2025"³. În contextul acestui document, noțiunea de "dezvoltare regională" nu este regăsită, totodată prin "regiune" se înțeleg realitățile care depășesc dimensiunea teritorială al acestei entități, incluzînd în primul rînd statele din vecinătatea estică (Rusia, Belarus, Ucraina). Nici în cadrul normativ și legislativ al regiunii transnistrene nu este regăsit acest concept.

În concluzia acestui subcapitol, este necesar de atras atenția că analiza cadrului normativ și legislativ, evidențiază un set de **probleme**, cele mai importante fiind:

- **Imposibilitatea aplicării legislației**

3 "Projekt Strategii razvitija Pridnestrov'ja do 2025 goda odobren sessiej parlamenta", accesat la 25 iulie 2013, <http://news.pmr.gov.md/news-pmr/2237-proekt-strategii-razvitiya-pridnestrovya-do-2025-goda-odobren-sessiej-parlamenta>

Republicii Moldova în regiunea transnistreană este una dintre principalele provocări pentru extinderea politicii de dezvoltare regională pe malul stîng.

- **Delimitarea Transnistriei în calitate de regiune de dezvoltare separată, izolează de fapt această entitate și creează impedimente în calea reintegrării.** Acest lucru este mai cu seamă valabil în situația curentă, unde este necesar de a crea premise pentru o dezvoltare regională comună cu malul drept.
- **Realizarea politicilor de dezvoltare regională în regiunea transnistreană, inclusiv și pentru Zona de Securitate în lipsa unei statistici regionale este dificil de realizat.** Din documentele de politici cu privire la această regiune se observă un deficit acut de informații și indicatori social-economici.
- **Incompatibilitatea sistemelor de administrare de pe cele două maluri creează impedimente pentru realizarea proiectelor de dezvoltare regională.** În regiunea transnistreană sistemul este excesiv de centralizat, Tiraspolul dominînd activitatea APL-urilor. De asemenea, militarizarea și implicarea structurilor de securitate din regiunea transnistreană în activitatea APL-urilor și a ONG-urilor, creează impedimente pentru extinderea politicii de dezvoltare regională în stînga Nistrului. Fără permisiunea organelor centrale, aceste organizații nu se pot implica în activități comune cu omologii aflați sub jurisdicția Chișinăului.

3.2. Analiza cadrului instituțional de dezvoltare regională

Cadrul normativ cu privire la dezvoltarea regională în Republica Moldova delimitează principalele instituții responsabile de elaborarea și implementarea politicilor de dezvoltare regională, acestea fiind:

- *Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor* (atribuții executive și de coordonare) este autoritate publică

centrală, care în contextul dezvoltării regionale are scopul principal de a implementa și coordona politica statului în acest domeniu. Pe lîngă aceste atribuțiuni, MDRC gestionează FNDR.

- *Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale* (cu funcții deliberative) este o instituție care nu are personalitate juridică, fiind creată în scopul aprobării, promovării și coordonării la nivel național a obiectivelor politicii de dezvoltare regională. Componenta Consiliului este decisă prin HG. Funcțiile centrale ale acestui organ vizează susținerea politicii de dezvoltare regională, avizarea SNDR și aprobarea finanțării din FNDR.
- *Consiliul Regional pentru Dezvoltare* (autoritate deliberativă) este o structură creată la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare (la moment, asemenea instituții există doar în zonele de dezvoltare Nord, Centru și Sud), avînd ca scop central coordonarea și promovarea politicii de dezvoltare regională la nivel regional.
- *Agenția de Dezvoltare Regională* (autoritatea executivă) este o organizație cu statut juridic, care se constituie în regiunea de dezvoltare în vederea facilitării procesului de dezvoltare regională. ADR-ul este una din instituțiile-cheie care are sarcina de a atrage fonduri în regiune, implementarea proiectelor de dezvoltare regională, elaborarea politicilor de dezvoltare regională la nivel de regiune. Așa cum s-a menționat anterior, la momentul actual sunt funcționale 3 agenții (care se află în subordinea MDRC): Nord, Centru și Sud.

Urmînd logica și prevederile cadrului normativ, în regiunea transnistreană urmează a fi creat un ADR și un CRD sub jurisdicția autorităților Republicii Moldova. De asemenea, în cadrul CNCDR urmează a fi delegați doi reprezentanți – președintele CRD și un reprezentant al sectorului privat delegat din partea Consiliului Regional pentru Dezvoltare Transnistria. Toate aceste instituții, conform cadrului normativ existent, urmează a fi create pînă în 2019.

Este necesar de atras atenția că în regiunea transnistreană există deja două instituții care au caracteristicile unui ADR, dar care se află sub jurisdicția Tiraspolului. Una dintre aceste organizații deja poartă denumirea de ADR (Agentstvo Regional'nogo Razvitija Pridnestrov'ja), avînd statut de ONG. Sarcinile principale ale acestei organizații cuprind: ”îmbunătățirea calității vieții populației transnistrene prin dezvoltarea infrastructurii sociale și amenajarea regiunilor și orașelor din Transnistria; crearea condițiilor legale, administrative, economice, pentru dezvoltarea economică durabilă a Transnistriei”⁴, etc. Activitatea anterioară al acestei organizații a vizat consolidarea capacităților decizionale, instruirea pe scrierea de proiecte și planificare, adresate administrației publice locale din stînga Nistrului.

A doua asemenea instituție este Agenția de Atragere a Investițiilor și Facilitare a Comerțului⁵ (Agentstvo po privilecheniju investicij i sodejstviju trgovle). Sarcina principală al acestei agenții este de a contribui la atragerea investițiilor străine în autoproclamata RMN și promovarea comerțului cu mărfurile din această regiune pe piața Federației Ruse și la nivel internațional.

În ceea ce ține de cooperarea între instituțiile de pe cele două maluri, se constată că între acestea nu există careva contacte. Astfel, nici unul din ADR-urile funcționale din Republica Moldova nu cooperează cu organizația neguvernamentală din regiunea transnistreană denumită ADR Transnistria și nici cu Agenția de Atragere a Investițiilor și Facilitare a Comerțului.

Din perspectiva promovării unei politici de dezvoltare în regiunea transnistreană, se evidențiază următoarele **provocări**:

- **Pentru a putea crea un ADR în regiunea transnistreană, acesta va trebui să se afle în subordinea MDRC.** Din componența CRD, ar urma să facă parte ”reprezentanții autorităților administrației publice locale, desemnați

4 ”Agentstvo Regional'nogo Razvitija Pridnestrov'ja”, accesat la 20 iulie 2013, http://ngo-ardt.com/?page_id=9.

5 ”Agentstvo po privilecheniju investicij i sodejstviju trgovle”, accesat la 20 iulie 2013, <http://investpmr.org>

din oficiu: președinții de raioane; primari din cadrul regiunilor respective de dezvoltare delegați de către asociația primarilor; b) reprezentanții sectorului privat și ai societății civile, selectați conform procedurii stabilite de Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor.”⁶

Astfel, reieșind din contextul actual, crearea și funcționarea unor instituții sub jurisdicția Chișinăului în regiunea transnistreană este puțin probabilă. Totodată, crearea în viitor în această regiune a instituțiilor sus-menționate, depinde în mod direct de soluționarea definitivă a conflictului. Respectiv, acest model este aplicabil doar în cazul în care regiunea transnistreană este reintegrată, ulterior ajustîndu-se legislația și cadrul instituțional pentru a răspunde situației curente.

- **În cazul în care ADR-urile existente de pe malul drept al Nistrului ar extinde aria de activitate asupra localităților din regiunea transnistreană, atunci pentru a preveni eventualele dispute și conflicte, orice activități vor necesita discuții și negocieri la nivelul grupurilor de lucru și în formatul ”5+2”.**

3.3. Analiza cadrului financiar de dezvoltare regională

În vederea asigurării unei acoperiri financiare pentru proiectele de dezvoltare regională, dar și pentru acoperirea cheltuielilor ce țin de activitatea ADR-urilor, a fost constituit un fond național, care reprezintă la moment 1% din veniturile aprobate ale bugetului de stat pe anul respectiv. Fondul este gestionat de Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor.

Totodată, un rol important în procesul de susținere financiară a dezvoltării regionale o au contribuțiile venite din partea donatorilor/partenerilor de dezvoltare. Principalul partener al MDRC în acest proces este Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ). La moment, activitatea acestui donator nu vizează regiunea transnistreană.

6 HG nr 127 din 08.02.2008 cu privire la măsurile de realizare a Legii nr. 438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova, Cap. II, art. 7 (Regulamentul-cadru al Consiliului Regional pentru Dezvoltare).

Pe de altă parte, există o serie de inițiative survenite din partea altor donatori, care se axează pe proiecte *soft*, care cuprind în special inițiative de consolidare a capacităților organizațiilor neguvernamentale din regiune și a IMM-urilor. Cea mai cunoscută este asistența UE și contribuția PNUD prin prisma programului ”Susținerea Măsurilor de Promovare a Încrederii”. Programul se axează pe 5 domenii de intervenție: dezvoltarea afacerilor, societate civilă, renovarea infrastructurii sociale prin dezvoltare locală, sănătate, și protecția mediului înconjurător.⁷

Un alt mecanism de susținere a inițiativelor de dezvoltare regională, axată de asemenea mai mult pe componente ”soft”, reprezintă programele operaționale transfrontaliere și transnaționale ale Uniunii Europene: Programul trilateral România-Moldova-Ucraina, Programul Sud-Estul Europei și Programul Bazinul Mării Negre. Pentru participarea în aceste programe, organizațiile din regiunea transnistreană trebuie să fie înregistrate în conformitate cu legislația Republicii Moldova.

Principalele **provocări** în ceea ce ține de aspectul financiar al procesului de dezvoltare regională comună cu regiunea transnistreană vizează următoarele aspecte:

- **Sursele bugetare alocate pentru proiectele de dezvoltare regionale sunt insuficiente.** Acest lucru este confirmat și în textul *Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională pentru perioada 2013-2015*, în care este recunoscut faptul că resursele FNDR sunt limitate și insuficiente pentru finanțarea proiectelor regionale⁸.
- **Chiar dacă ar fi creat un fond de stat dedicat dezvoltării regionale dintre cele două maluri** (după modelul programului ”Susținerea Măsurilor de Promovare a Încrederii”) **gestionarea acestuia ar fi dificilă din cauza că banii**

⁷ ”Susținerea Măsurilor de Promovare a Încrederii”, accesat la 19 iulie 2013, http://www.undp.md/projects/cards/pdf_eng/2012/CBM3_ProjectCard_ROM.pdf.

⁸ ”Strategia națională de dezvoltare regională 2013 – 2015”, p. 25, http://mdrc.gov.md/public/files/Proiect_SNDR_.pdf.

publici nu vor putea fi utilizați de instituții care nu sunt înregistrate și recunoscute oficial.

- **Susținerea, investițiile și implicarea donatorilor străini și a actorilor nestatali în implementarea diferitor proiecte la modul direct cu localitățile și organizațiile aflate sub jurisdicția Tiraspolului, ridică un risc eminent de consolidare a regimului de la Tiraspol.** Pe de o parte, fondurile din exterior alocate pentru proiecte, inclusiv pe dimensiunea de dezvoltare regională, nu pot fi controlate și nici monitorizate de autoritățile de la Chișinău (din cauza că aceste fonduri nu sunt bani publici și nu există vreun act normativ care ar reglementa alocarea lor). Pe de altă parte, capacitățile reduse ale bugetului de stat al Republicii Moldova de a face față necesităților și inițiativelor de dezvoltare regională, fac ca această contribuție să fie necesară.
- **La programele operaționale ale Uniunii Europene la care are acces Republica Moldova, pot participa entitățile care sunt înregistrate conform legislației oficiale.** Astfel, participarea beneficiarilor din stînga Nistrului care nu sunt înregistrați în Republica Moldova nu este posibilă.

IV. **Recomandări pentru realizarea inițiativelor de dezvoltare regională comună dintre cele două maluri ale Nistrului**

Cadrul politic

- **Situația politică rămîne a fi principalul impediment în organizarea inițiativelor de dezvoltare regională dintre maluri.** Se observă clar că imperativul politic de consolidare a statalității regiunii transnistrene, depășește interesul de a asigura o dezvoltare social-economică și cooperare dintre cele două maluri. Organizațiile și instituțiile aflate sub jurisdicția Tiraspolului sunt reticente în privința oricărui contact cu instituții și organizații de pe malul drept, mai ales dacă activitățile comune urmează să vizeze reintegrarea țării.

Din acest motiv, **se recomandă ca eforturile de organizare a unor inițiative comune de dezvoltare regională să se bazeze pe proiecte specifice, nu pe crearea de instituții**, deoarece cele din urmă ar putea crea impedimente și sunt strâns legate de aspectul politic.

Bunele practici de cooperare dintre cele două maluri, denotă faptul că domeniile neutre tind să aibă mai mult succes. Astfel, pentru a trezi interesul unei dezvoltări regionale comune urmează de identificat problemele comunităților de pe ambele maluri. **Asemenea inițiative ar urma să cuprindă:**

- aprovizionarea cu apă (stații de pompare, care ar fi de folos comunităților de pe malul stîng și drept);
 - canalizarea (stații de epurare care ar servi localitățile de pe ambele maluri);
 - proiecte din domeniul managementului deșeurilor (spre exemplu, o rețea comună de management al deșeurilor pentru Ribnița și Rezina);
 - proiecte de irigare pe ambele maluri (spre exemplu, legumicultura este destul de bine dezvoltată pe ambele maluri, fiind bazată pe irigații);
 - proiecte ecologice ce ar viza protecția râului Nistru (crearea unei viziuni comune privitor la protecția Nistrului);
 - inițiative de apropiere ale antreprenorilor de pe ambele maluri;
 - cooperare în domeniul transportului;
 - schimb de experiență între primari (în vederea atragerii proiectelor de investiții, accesului la fonduri, programare locală, etc.)
- **Implicarea reprezentanților de pe malul stîng în evenimente și mese rotunde organizate de MDRC și ADR-uri** este necesară pentru a putea crea punți de cooperare și totodată de a pune bazele unor proiecte specifice.

MDRC și ADR-urile invită deja participanți din regiunea transnistreană la unele evenimente. Este necesar ca această practică să continue și să se axeze pe inițiative ce ar viza domeniul care ar

beneficia ambele maluri.

- **Factorul ideologic are un rol distructiv în relația dintre maluri**, creînd bariere pentru comunicarea eficientă. Din acest motiv, paralel cu proiectele de infrastructură, **este necesar de a susține inițiative de deschidere** pe așa domenii ca turism, sport, mass-media, cultură, etc. De asemenea, **se recomandă de a încuraja mobilitatea în afara regiunii transnistrene**, organizînd vizite de studiu împreună cu experții de pe malul drept în state care au reușit implementarea unor inițiative social-economice în comunități aflate în conflict.
- **Este necesar de a utiliza oportunitățile oferite de Euroregiuni, SUERD, și alte inițiative ale UE**, care contribuie la consolidarea capacităților, valorificarea bunelor practici și pot contribui nemijlocit la identificarea inițiativelor comune dintre maluri.
- **În vederea facilitării dialogului dintre maluri, un rol important ar urma să fie ocupat de reprezentanții (ambasadorii) statelor UE, Ucraina, Federația Rusă, precum și organizații internaționale ca OSCE, Consiliul European, agențiile ONU, etc.** Prin participarea acestor reprezentanți în cadrul evenimentelor comune, se poate asigura o participare mai productivă a reprezentanților de pe ambele maluri.

Cadrul normativ și legislativ

- **Este necesar de a depăși divizarea existentă în cadrul normativ și legislativ**, prin care este delimitată regiunea de dezvoltare Transnistria în calitate de entitate separată. Chiar și în cazul în care are loc reintegrarea regiunii transnistrene cu un statut special în cadrul Republicii Moldova, păstrînd prevederile existente se va perpetua starea de izolare. **Se recomandă extinderea regiunilor de dezvoltare Nord, Centru și Sud astfel ca să cuprindă raioanele din stînga Nistrului.**
- **Grupurile de lucru** create în baza

HG nr. 1178 din 31.10.2007 pentru realizarea inițiativelor Președintelui Republicii Moldova privind întărirea încrederii și securității în contextul procesului soluționării problemei transnistrene, **nu includ domeniul dezvoltării regionale**. În acest context, **se recomandă completarea cadrului normativ și crearea unui grup de lucru pe domeniul dezvoltării regionale**, care ar pune bazele proiectelor de interes comun pentru ambele maluri.

Cadrul instituțional

- În vederea promovării și identificării acțiunilor comune, **se recomandă de a intensifica contactele la nivel de experți**, deoarece această practică rămâne slab aplicată. În calitate de facilitatori non-statali pot fi ONG-urile de pe cele două maluri. În pofida faptului că în stînga Nistrului legislația privitor la ONG-uri este restrictivă, aceste entități rămîn a fi cele mai deschise pentru cooperare. La moment există deja o serie de contacte între ONG-urile din domeniul dezvoltării regionale de pe ambele maluri. Această practică ar urma să fie extinsă la un nivel mai larg.
- Pentru a putea promova proiecte de dezvoltare regională comună dintre cele două maluri, **este imperativ de a îmbunătăți statistica regională** și mai cu seamă cea cu referire la malul stîng, care la moment este limitată.
- **Principalele opțiuni de creare a Agenției de Dezvoltare Transnistria, care să se afle sub jurisdicția Republicii Moldova, ar putea fi următoarele:**

Opțiunea 1. În cazul în care soluționarea conflictului transnistrean nu va înregistra progrese în ceea ce ține de negocierea unui statut pentru această regiune, o eventuală opțiune ar fi crearea unui ADR Transnistria pe malul drept sau în localitățile de pe malul stîng aflate sub jurisdicția Chișinăului.

Această instituție va fi creată mai mult cu o conotație politică (în primul rînd, pentru a demonstra intențiile serioase ale Chișinăului de reintegrare a țării)

și va necesita o acoperire financiară considerabilă (poate fi vorba despre susținerea financiară a donatorilor externi/ suportul UE și o contribuție parțială de la bugetul de stat).

Acest ADR ar urma să promoveze proiecte de dezvoltare regională dintre maluri și să faciliteze realizarea inițiativelor de Susținere a Măsurilor de Promovare a Încrederii. Totodată, cadrul normativ și instituțional de dezvoltare regională urmează a fi ajustat, deoarece crearea unui CRD și delegarea membrilor din regiune în componența CNCDR ar fi dificilă.

Opțiunea 2. Un alt scenariu pentru promovarea proiectelor de dezvoltare regională utilizînd cadrul instituțional existent ar fi extinderea competențelor ADR-urilor Nord, Centru și Sud asupra malului stîng. Respectiv, ADR Nord ar urma să își extindă aria de activitate asupra raionului Camenca, ADR Centru asupra raionului Rîbnița, Dubăsari, Grigoriopol și ADR Sud asupra raionului Slobozia, municipiului Tiraspol și Tighina.

Cadrul normativ urmează a fi ajustat în vederea stabilirii procedurii de formare a CRD-ului și a CNCDR-ului. Adicional, urmează a fi sporită contribuția financiară din partea bugetului de stat, deoarece cheltuielile ADR-urilor vor crește considerabil. În Documentul Unic de Program se vor include proiecte care vizează și partea stîngă a Nistrului, inclusiv localitățile aflate sub jurisdicția Tiraspolului. Strategiile de Dezvoltare Regională pentru fiecare dintre cele 3 regiuni funcționale urmează a fi ajustate, la fel ca și alte documente aferente.

Cadrul financiar

- **Se recomandă elaborarea unui cadru normativ care să reglementeze gestionarea fondurilor și sprijinului care vine din exterior pentru activitățile desfășurate în localitățile aflate sub jurisdicția Tiraspolului.** Acest document ar urma să răspundă riscului ce ține de fondurile din exterior care ar putea consolida statalitatea regiunii transnistrene.

- **Se recomandă ca autoritățile Republicii Moldova să negocieze cu oficialii UE ca în cadrul proiectului Eastern Partnership al Uniunii Europe să fie inițiat un program transfrontalier cu Ucraina pe domenii *soft*, în vederea consolidării procesului de cooperare dintre autoritățile publice locale și organizațiile neguvernamentale. Un asemenea program ar reprezenta o platformă pentru implicarea organizațiilor din stînga Nistrului în vederea sporirii încrederii și cooperării cu instituțiile omoloage de pe malul drept.**
- **Se recomandă ca MDRC alături de Biroul de Reintegrare să elaboreze un plan sau program detaliat în vederea realizării inițiativelor de dezvoltare regională dintre maluri. Acest document, poate fi aprobat prin HG pentru ai oferi o putere juridică. În elaborarea acestui plan se recomandă implicarea acelor organizații și grupuri de experți care au reușit stabilirea unor contacte sau au realizat proiecte în parteneriat cu organizații de pe malul stîng.**

**Finanțarea acestei publicații a fost asigurată de Black Sea Trust, un proiect al German Marshall Fund al Statelor Unite ale Americii. Opiniile exprimate în publicațiile scrise sau electronice nu reprezintă neapărat poziția Asociației pentru Politica Externă, Black Sea Trust, German Marshall Fund sau a partenerilor săi.*